

MINIATIŪROS

BERNADETA BAUŽIENĖ

Bitelė

Žiūrėjau pro langą, kaip vėjas blaško jau belapes liepų šakas, kaip pliaupia rudens lietus. Šalta, neįjauku... Spalis...

Ir staiga ant lango rėmo pamačiau nejudantį rusvą vabalėlį. Kas gi čia? Nuėmiau nuo rėmo ir pasidėjau prieš save ant stalo. Bitelė!... Tokia nedidukė, jau „apdėvėtai“ sparneliais.

Kaip tu čia atsiradai ant mano lango tokiu laiku? Tavo sesės jau seniai susimetusios į šiltą kamuolį, avilyje, saugo ir šildo savo karalienę – motinėle.

Bitelė buvo visai apstingusi nuo šalčio – tupėjo lyg negyva. Bet ji buvo gyva. Ėmiau ją šildyti palengva pūsdama šiltą orą. Po kelių minučių bitelė sujudėjo, pasisukiojo vietoje, kilstelėjo sparnelius, lyg ruošūsi skristi, bet, matyt, dar nepajėgė pasikelti. Tada savo pirmutinėmis kojėlėmis ji ėmė braukyti galvelę, tikriausiai norėdama nuvalyti akeles, kad geriau regėtų gėlių žiedus. Vargšėlė...

„Na ką man su tavim daryti, darbininke pilkoji? Skraidei gal mėnesį, gal daugiau, nešdama nektarą į savo

avilį. Jei dar turėčiau bitelių, nuneščiau tave į avilį, gal dar pritaptum prie savo sesių. O dabar, bitelių jau nebeturiu ir niekas arti iš kaimynų jų neturi. Kur man tave dėti?“ – mažčiau aš.

Sušilusi bitutė ištiesė sparnelius ir zvimbtelejusi akimirksniu atsidūrė prie lango, čia atsimušė į šaltą stiklą ir nukrito ant palangės. Po kelių sekundžių ji jau ropojo rėmu aukštyn; už stiklo buvo šviesa, erdvė ir bitelė veržėsi ten, nes nesuprasdama, kad jos dienos jau praėjo, kad už lango – nykus ruduo, kad ji jau niekad nepatirs saulės šilumos, kad ta vasara jai buvo tik viena duota...

Žiūrėjau į ją ir mažčiau, kad ir žmogaus gyvenimas – lyg ta viena vasara. Džiaugiamės jos žiedais, kaitria jaunystės saule. O štai atėjo ruduo, atvėso mūsų saulė, nubyrėjo žiedai ir kaip ta paklydusi bitelė, veltui žvelgiamo pritemusiomis akimis – už mūsų lango jau ruduo, jau tik ruduo...

1980 m. spalio 13 diena

Rožės kvapas

1981 metai. Stepo Dapkaus atminimui

Prieš porą dienų į kambarį parsinešiau jau paskutinį rožės žiedą. „Drovioji“. Dėl jos spalvos taip tą gėlę pavadinau – lapeliai, rodos, skaisčiausio baltumo, tačiau pro jų skaisčių baltumą tarsi prasimuša drovus rausvumas.

Ji man priminė jauną mergelę, kai į ją pirmą kartą pažvelgia mylinčios jaunuolio akys, arba jaunamartę, kurią prie vaisių stalo pirmą kartą viešai pabučiuoja išrinktasis.

O šįryt pamačiau ant staltiesės pabirusius rausvus lapelius. Nubyrėjo mano rožė... Suėmiau į saują dar standžius, tartum gyvybės pilnus lapelius ir pakėliau prie veido – man buvo gaila juos išmesti. Laikiau priglaudusi prie veido ir staiga pajutau rožės kvapą. Švelnus, saldus aromatas sklido iš tų lapelių. Jie kvėpėjo, nors žiedlapiai jau buvo negyvi, rožė mirusi.

Gėriau į save tą kvapą ir prieš akis iškilo kitas vaizdas – gedulingai išpuošta salė, ant paaukštino, gėlėmis apkaišytas karstas. Jame gulėjo senas karo invalidas, i fronto grįžęs be abiejų kojų. Žiūrėjau į jo veidą ir jaučiau, kaip mane užplūsta kažkas didelio ir be galo tauraus. Ta veido ramybė, kančios raukšlėlės lūpų

kampeliuose... Atrodė, kad tas žmogus vis dar gyvas, kad tik valandėlei užsnūdo, kad štai štai jis atsimerks ir, kaip visada, susimąstęs ir rimtas išžiūrės į tolį.

Pažinau jį gyvą. Susitikę dažnai nuoširdžiai pasikalbėdavome.

Grįžo jis iš fronto dar jaunas, o smilkiniai jau buvo pabalę ir be abejų kojų... Tada įsigijo protezus. Kaip pats pasakodavo, tribūnoje ar prie prezidiumo stalo valandėlę su jais šiaip taip pastovėdavo, o namuose niekada tuo protezu nesinaudodavo. Susikalė iš lentelių platformėlę, prisitaisė keturis mažus ratukus ir, laikydamas rankose specialiai judėjimui padarytas kaladėles, nusistumdavo kur jam reikia. Baisėdavausi į jį tokį suluošintą žiūrėdama. Koks gyvenimas, kas žmogui, tokio likimo sulaukus, belieka?! Man atrodė, kad jokio džiaugsmo tas karo sudarkytas žmogus nebegali patirti. O jis... Jis visus pasitikdavo su šypsena ir jos akys visada būdavo šiltos bei draugiškos. Kartą išsitariau jam, kad, jei man tokia nelaimė būtų nutikusi, tikriausia, būčiau sublūdusi. O jis atsakė, kad kareivis turi būti tvirtas ne tik fronte...

Tąsyk kariai statė pantoninį tiltą, bet niekaip negalėjo užbaigti, ne priešo bombos kaip mat viską sudarkydavo. Kai pagaliau užbaigė, pradėjo keltis per upę. Tiltas ir toliau buvo be paliavos apšaudomas. Netoli sproges svedinys sugadino sunkvežimį, kuriuo važiavo karys. Užmušė vairuotoją, o jie, sužeistieji, liko gyvi. Gelbėjosi, kas kaip galėdamas – kas rėplom, kas šliaužte traukėsi į saugesnę vietą. Sanitariniame punkte jį sutvarstė ir pasiuntė į ligoninę. Gydytojai iš pradžių kariui nesakė, kas jo laukia, nors jau ir žinojo, kad kojas reikia amputuoti. Buvo karštos vasaros dienos. Kol sužeistasis

laukė savo eilės operacinėje, subintuotos kojos ėmė bjauriai dvokti. Kai tuos tvarsčius praskleidė ir pasižiūrėjo, kas ten, giliau, pamatė, kaip žaizdose juda balti kirminėliai... Buvo baisu.. Nusiskynė lauko smilgų ir jų koteliais ėmė iš žaizdotų, apmirusių kojų krapštinėti tas kirmėlaites...

Paskui – ligoninė, operacinė... Iš jos sanitarai išnešė didelį sunkų ryšulį, kuriame buvo jis... Žmogus dar buvo gyvas, jo širdis vis dar plakė, ir jausmai, troškimai buvo tokie patys, kaip ir anksčiau, kaip ir kitų žmonių, tačiau daugumai tų troškimų jų jau nebebuvo lemta išsipildyti. Kūnas buvo bejėgis, buvo likusi tik dalis buvusio žmogaus kūno...

Vieną kartą mes kartu su juo žiūrėjome televizorių. Buvo gegužės 9-oji. Kai paskelbė tylos minutę, nejučia pažvelgiau į senąjį karių. Jo veidu ritosi sunkios ašaros... Žiūrėjau į tą jau ilgą amžėlį nugyvenusį vyrą ir jaučiau, kad ši kartą jis susigraudino ne dėl savęs, ne dėl savo likimo, kad seno, suluošinto kario veidu ašaros ritasi dėl to, jog jam gaila tų, kurie iš mūsų lauko visai negrįžo.

Dabar, stovėdama prie karsto, galvojau apie jo begalinę kantrybę paskutinės ligos metu. Jis net ir mirė sėdėdamas lovoje. Galbūt net ir stovėdamas būtų miręs, bet nebebuvo ant ko stovėti.

O dabar jis gulėjo karste. Ir visur aplinkui tvyrojo tauri ramybė... Lyg rožės kvapas...

Senas atvirukas

Koks nuostabus vaizdas prieš mane!

Priekyje – beržas, didelis, aukštas. Baltas jo liemuo pamargintas, tarsi lopeliais juodais užlopytas. Ant šakų –

(Nukelta į 22 p.)

(Atkelta iš 21 p.)

lapeliai, tarsi žali žemės lašeliai. Toliau – laukas, pilnas, pilnas baltų ramunių. Vėjas švelniai brauko jų žiedelius, tarsi norėtų išsirinkti, kuris čia gražiausias. Į pakalnę nubėga takelis. Nuskubu juo ir aš, basomis kojomis, šviesia suknele, pati šviesi ir linksma, lyg ši vasaros diena. Mažas upeliukas vingiuoja tarp vešlių alksnių. „Oi upeliuk, tu išdžiūtum už kelių dienų jei tavęs nesaugotų šie tamsūs krantų sargybiniai!“

Kitoje upeliuko pusėje – vėl toks pat laukas. Į kalnelį kyla siauras takas. Vienoje jo pusėje neryškiai raudonuoja dobilai, kitoje žydi ramunės. Skinu baltus jų žiedus ir dainuoju: „Pamilo dobilas raudonas, lankų ramunę baltą...“

Ne, netinka raudonasis dobilas į puokštę, kažkoks perdaug kuklus, visai neryškus. Kas kita – ramunės; koks jų grožis! O saulė tokia karšta, o ramunių auksinės akys net žiba džiaugsmu – žydėti, žydėti mums!... O... vasaros diena saulėtoji! Ir nubėgu akimis pro beržų gojelį, dar toliau... toliau... iki paties horizonto. Ar iki pat to tolumo horizonto žydi ramunės? O gal visoje žemėje šiandien žydi baltosios ramunės? O gal visur tokia pat saulėta vasaros diena?

Mano nuostabūs saulėtos dienos vaizdas kryptelėjo, viskas susiūbavo ir pasikeitė.

Aš stovėjau rudens lietaus išmirkusioje pamiškėje. Beržo šakos jau buvo nusvirusios, lapai pageltę, lyg tuoj tuoj turėtų byrėti žemyn...

Apsidairiau. Ramunės parudavusios, kur ne kur stypso pavargęs žiedelis. Upeliuko sidabrinė srovelė drumsta, neša ir neša parudavusius lapus... O horizontai paslėpti miglų. Sunkiai įkopiu į kalvelę ir sustoju po beržu. „Kaip gerai, drauguži, kad Tu čia esi, nors liūdnas, bet dar stiprus. Kaip gera atremti petį į Tave. Pastovėkim abu, paliūdėkim savo vasarų...“

Kuliamuosius dobilus nupjovė ir sukrovė į daržinę. Paėmiau dobilų kuokštą, prispaudžiau prie savęs ir pajutau tarsi saulės šilumą, laukų kvapą, praėjusios vasaros karštį...

1980 m. spalio mėnuo.

BIJUOTĀ. Puoškas Dioniza ikorts muziejus

FOTOREPORTAŽUS

GRIKPIEDIENĒS LIUDAS
PORTĒGRAPEJĒS

